

**LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO
LAISVĖS KOVŲ KOMISIJOS IR
LAISVĖS KOVŲ IR VALSTYBĖS ISTORINĖS ATMINTIES KOMISIJOS
2018 METŲ VEIKLOS ATASKAITA**

Komisijos sudėtis. Lietuvos Respublikos Seimo Laisvės kovų komisija sudaryta 2016 m. lapkričio 22 d. nutarimu XIII- 32 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos sudarymo“. Šis Seimo nutarimas pakeistas 2017 m. balandžio 25 Seimo nutarimu „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. lapkričio 22 d. nutarimo Nr. XIII-32 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos sudarymo“ pakeitimo“. Komisijos pirmininkas ir pirmininko pavaduotojas patvirtinti Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. lapkričio 24 d. nutarimu Nr. XIII-54 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo komisijų pirmininkų ir jų pavaduotojų patvirtinimo“.

Lietuvos Respublikos Seimo Laisvės kovų ir valstybės istorinės atminties komisija sudaryta 2018 m. lapkričio 15 d. nutarimu XIII- 1648 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Laisvės kovų ir valstybės istorinės atminties komisijos sudarymo“. Komisijos pirmininkas patvirtintas Lietuvos Respublikos Seimo 2018 m. lapkričio 22 d. nutarimu Nr. XIII-1676 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 2016 m. lapkričio 24 d. nutarimo Nr. XIII-54 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo komisijų pirmininkų ir jų pavaduotojų patvirtinimo“ pakeitimo.

Komisijos posėdžiai. 2018 metais įvyko 22 komisijos ir 8 Visuomeninės tarybos posėdžiai. Komisijos posėdžiuose buvo svarstomi įstatymų papildymo ir pakeitimo įstatymai: *Transporto lengvatų įstatymo Nr. VIII-1605 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas* (XIIP-571), *Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatymo Nr. VIII-238 pakeitimo įstatymo projekto (nauja redakcija)* (XIIP-1185), *Lietuvos Respublikos asmenų, nukentėjusių nuo 1939–1990 metų okupacijų, teisinio statuso įstatymo Nr. VIII-342 7^l straipsnio pakeitimo įstatymo projektas* (XIIP-2030), *Lietuvos Respublikos asmenų, nukentėjusių nuo 1939–1990 metų okupacijų, teisinio statuso įstatymo Nr. VIII-342 3, 7 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 73 straipsniu įstatymo projektas* (XIIP-4510), *Lietuvos Respublikos rinkliavų įstatymo Nr. VIII-1725 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas* (XIIP-1131), *Lietuvos Respublikos konsulinio mokesčio įstatymo Nr. I-509 6 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas* (XIIP-1132), *Lietuvos Respublikos valstybinių*

pensijų įstatymo Nr. I-730 2 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (XIIIP-1033), Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos 1949 m. vasario 16 d. deklaracijos“ Nr. VIII-1021 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (XIIIP-1052), Valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-730 11, 12, 13 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (Nr. XIIIP-1120), Seimo nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo 1997 m. birželio 26 d. nutarimo Nr. VIII-340 „Dėl Lietuvos Respublikos Seimo Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“ projektas (XIIIP-575), Seimo rezoliucijos „Dėl neatidėliotinių veiksmų siekiant sutvarkyti Lukiškių aikštę Vilniuje ir pastatyti kovotojų už Lietuvos laisvę atminimo įamžinimo memorialą Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmečio progai“ projektas (XIIIP-600), Lietuvos Respublikos asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymo pakeitimo įstatymo projektas (XIP-4440).

Komisijos posėdžiuose buvo svarstomas pilietiškumo ugdymo programos vykdymas mokyklose, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro veiklos sričių plėtra, nukentėjusių asmenų valstybinių pensijų gavėjų ir dydžio klausimas, taip pat buvo aptariami tremtiniais ir buvusiems politiniams kaliniams aktualūs klausimai: paminklas Lukiškių aikštėje, sušaudytų buvusių Lietuvos Respublikos ministrų atminimo įamžinimas, memorialo Kryžkalnyje užbaigimas, rezistencijos laikotarpio įamžinimas, tremties ir rezistencijos muziejų veikla.

Komisija savo posėdžiuose susipažindavo su piliečių keliamomis problemomis. Labai daug gaunama piliečių laiškų, kuriuose išsakomas nepasitenkinimas dėl nukentėjusių asmenų ar pasipriešinimo dalyvių teisinio statuso nepripažinimo (aptarti Stanislovo Žilinsko, Anatolijaus Kamičaičio, Laimutės Onos Bakienės, Irenos Šukienės laiškuose įvardinti atvejai). Kreipiamasi dėl nukentėjusių asmenų teisinio statuso gavėjų rato išplėtimo (Danutės Kuckienės, Genės Raulušienės ir Juliaus Kazlausko prašymai), dėl valstybinių pensijų bazės dydžio didinimo (Irenos Misiūnienės), dėl tremtinių ir politinių kalinių kapų priežiūros ir kitais klausimais.

Posėdžiuose buvo svarstomi ir parlamentinės kontrolės klausimai. Komisijos nariai nutarė kreiptis į Lietuvos Respublikos Vyriausybę ir Vilniaus m. savivaldybę dėl memorialinio ženklo (paminklo) įrengimo sušaudytiems, mirusiems tremtyje, kalinimo vietose tarpukario Lietuvos Respublikos Ministrų kabineto nariams atminti Vinco Kudirkos aikštėje, taip pat buvo kreiptasi į Vilniaus m. savivaldybę dėl Tremtinių namų, esančių Linksmojoje g. 125, 127, 129, Vilniuje privatizavimo proceso. Buvo aptartas Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro ir Lietuvos gyventojų genocido ir

rezistencijos tyrimo, aukų rėmimo ir atminimo įamžinimo fondo prašymai dėl lėšų poreikio 2017 metams.

Komisija patvirtino Visuomeninės tarybos sudėtį iš Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių bendrijos, Lietuvos laisvės kovotojų sąjungos, Laptevų jūros tremtinių brolijos „Lapteviečiai“, Lietuvos politinių kalinių sąjungos, Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio, Lietuvos nepriklausomybės gynimo Sausio 13-osios brolijos, Lietuvos politinių kalinių bendrijos Kolyma, Tremtinių ir partizanų palikuonių asociacijos, Lietuvos kariuomenės karių, nukentėjusių nuo sovietinio ir nacistinio genocido, artimųjų sąjungos, Lietuvos jaunimo organizacijų tarybos, Labdaros ir paramos fondo „Jauniems“, bendrijos „Lemtis“, Lietuvos Sąjūdžio, Sausio 13-osios nukentėjusiųjų draugijos, Nepriklausomybės gynėjų sąjungos atstovų. Visuomeninė taryba yra sudaroma iš visuomeninių organizacijų, kurių veikla susijusi su pasipriešinimo okupacijoms kova.

Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos pavadinimas buvo pakeistas į Laisvės kovų komisiją, praplečiant komisijos kuruojamą veiklą, įtraukiant 1991 m. sausio 13-ąją, Medininkų tragediją ir kt. SSRS vykdytą agresiją po Nepriklausomybės paskelbimo, tuo papildyti ir komisijos nuostatai.

Bendradarbiavimas su kitomis institucijomis. Komisija nuolat bendradarbiavo su Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centru, Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija, Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo, aukų rėmimo ir atminimo įamžinimo fondu. Konsultuojamasi dėl žmonių laiškų, kuriuose keliamos teisinio statuso pripažinimo problemos, aiškinamasi dėl rengiamų įstatymų, jų papildymų bei pakeitimų projektų realių taikymo ir įgyvendinimo galimybių bei problemų. Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija nuolat pateikdavo savo nuomonę dėl jau galiojančių įstatymo nuostatų.

Dauguma svarbių klausimų buvo sprendžiama kartu su kitomis institucijomis. Komisijos posėdžiuose dalyvavo Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Švietimo ir mokslo ministerijos, Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo, Lietuvos Respublikos generalinės prokuratūros prokuroras Sergejus Stulginskis, Lietuvos ypatingojo archyvo atstovai.

Komisija bendravo ir keitėsi informacija bei leidiniais su Genocido aukų muziejumi.

Įstatymų projektai. Komisija užregistravo keletą įstatymų projektų:

Transporto lengvatų įstatymo Nr. VIII-1605 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (XIIIIP-571). Projekto tikslas – kad nuo 1939–1990 metų okupacijų nukentėję asmenys –

politiniai kaliniai ir tremtiniai, buvę getų, koncentracijos ar kitokio tipo prievartinių stovyklų kaliniai, sukakę 70 metų ir vyresni, galėtų įsigyti lengvatinį transporto bilietą su 80 proc. nuolaida.

Valstybinių pensijų įstatymo Nr. I-730 11, 12, 13 ir 14 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (Nr. XIIIIP-1120). Projekto tikslas – 20 proc. didinti nukentėjusių asmenų valstybines pensijas.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro įstatymo Nr. VIII-238 pakeitimo įstatymo projektas (XIIIIP-1185). Projekto tikslas – įteisinti Lietuvos žmonių pasipriešinimą SSRS vykdomai agresijai atkūrus Lietuvos Nepriklausomybę.

Taip pat komisija kuravo anksčiau registruotus, bet dar nepriimtus įstatymų projektus. Tai *Lietuvos Respublikos asmenų, nukentėjusių nuo 1939-1990 metų okupacijų, teisinio statuso įstatymo Nr. VIII-342 71 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas* (XIIP-2030), *Lietuvos Respublikos asmenų, nukentėjusių nuo 1939-1990 metų okupacijų, teisinio statuso įstatymo Nr. VIII-342 3, 7 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 7³ straipsniu įstatymo projektą* (XIIP-4510).

Seimo pavedimu Komisija buvo paskirta papildoma komisija 9 įstatymų projektams.

Laiškai. Komisija gavo 73 įvairių organizacijų, žinybų, piliečių laiškus, prašymus, skundus.

Daugumoje laiškų keliamos nukentėjusio asmens statuso pripažinimo problemos, kurios buvo aptariamose komisijos posėdžiuose. Taip pat žmonės domisi nukentėjusių asmenų valstybinių pensijų skyrimu ir mokėjimu, socialinėmis lengvatomis. Į Komisiją kreipiasi piliečiai įstatymų taikymo klausimais. Daugelyje laiškų – sudėtingi, problemiški klausimai, reikalaujantys, detalaus ir tikslaus atsakymo. Buvo parengti ir išsiųsti 63 raštai. Daug interesantų atvyksta į priėmimus ar kreipiasi telefonu.

Renginiai, paminėjimai, paminklų atidengimas.

Komisija organizavo ir dalyvavo šiuose renginiuose, konferencijose, parodose, paminėjimuose, išvykose-minėjimuose:

2018 m. vasario 15 d. Lietuvos Laisvės Kovos Sąjūdžio Tarybos 1949 m. vasario 16 d. deklaracijos paskelbimo 68-osioms metinės Lietuvos partizanų memoriale Minaičių kaime, Radviliškio r.

2018 m. vasario 15 d. Kruonio miške žuvusių partizanų paminėjimas.

2018 m. kovo 29 d. minėjimas, skirtas 1949 m. kovo 25-29 d. trėmimo metinėms pažymėti prie sovietinės okupacijos aukoms atminti paminklo Aukų g., Vilniuje.

2018 m. balandžio 16 d. spaudos konferencija ir konferencija, skirta Černobylio atominės elektrinės avarijos metinių minėjimui.

2018 m. gegužės 22 d. minėjimas, skirtas 1948 m. gegužės 22–23 d. trėmimo metinėms pažymėti.

2018 m. birželio 7 d. parodos pristatymas „Vilko vaikai: duonos keliu iš rytų Prūsijos į Lietuvą 1945–1948“.

2018 m. birželio 8 d. Obelių rezistencijos muziejaus aplankymas ir rezistentų kapų Kamajuose tvarkymas.

2018 m. birželio 10 d. pirmųjų masinių trėmimų minėjimas prie Laptevų jūros tremtinių brolijos „Lapteviečiai“ atkurtos žeminukės-jurtos Lietuvos liaudies buities muziejuje Rumšiškėse.

2018 m. birželio 13 d. Gedulo ir vilties dienos minėjimas Tremtinių namuose.

2018 m. birželio 14 d. Gedulo ir Vilties dienos minėjimas.

2018 m. birželio 20 d. sovietų okupacijos pirmosios aukos Pasienio policijos Ūtos sargybos viršininko Aleksandro Barausko atminimo įamžinimo aptarimas Alytuje.

2018 m. birželio 26 d. 1941 m. Červenėje sušaudytų politinių kalinių pagerbimas.

2018 m. rugpjūčio 1 d. L. Meškaitytės parodos „Didelis pasaulis mažame taškelyje“ atidarymas.

2018 m. rugpjūčio 1 d.– rugsėjo 13 d. parodos „Krepšinis sovietų lageriuose ir tremtyje“ eksponavimas.

2018 m. rugpjūčio 6 d. Lietuvos tremtinių, politinių kalinių ir Laisvės kovų dalyvių sąskrydis „Su Lietuva širdy“.

2018 m. rugsėjo 13 d. parodos „Vienas amžius iš septynių. Lietuva. Lita. Lite“ atidarymas.

2018 m. rugsėjo 25 d. tarptautinė konferencija „Diaspora ir paveldas. Štetlas“, skirta Lietuvos žydų genocido aukų atminimo dienai ir Europos žydų kultūros dienai.

2018 m. rugsėjo 28 d. atminimo plokščių, skirtų Marijampolės Rygiškių Jono gimnazijos mokiniams, žuvusiems už Lietuvos laisvę, atidengimas.

2018 m. spalio 2 d. minėjimas, skirtas 1951 m. spalio 2–3 d. trėmimo metinėms pažymėti prie sovietinės okupacijos aukoms atminti paminklo Aukų g., Vilniuje.

2018 m. gruodžio 7 d. parodos, skirtos tremtinės, gydytojos, rašytojos, atsiminimų knygos „Lietuviai prie Laptevų jūros“ autorės Dalios Grinkevičiūtės 90-osioms gimimo ir 30-osioms mirties metinėms, pristatymas Lietuvos laisvės gynėjų galerijoje (Seimo I r.).

2018 m. gruodžio 12 d. minėjimas, skirtas 1947 m. gruodžio mėn. vykdytų tremimų 70 -sioms metinėms pažymėti.

Komisija padeda organizuojant įvairius politinių kalinių ir tremtinių renginius, parodas ar leidinius, pataria jiems aktualiais klausimais. Komisijai aktyviai talkina prie Komisijos iš tremtinių, politinių kalinių ir pasipriešinimo dalyvių organizacijų atstovų sudaryta Visuomeninė taryba.